

De Onrust, De Wulp en Salamander geven acte de présence tijdens SAIL 1990

nog niet zo groot, de daarop volgende jachtaken hadden al een lengte van 15 tot ruim 17 meter. Het aantal oude, nogvarende Lemsteraken bleek in 1982 nog verrassend groot. Een grote aantrekkingskracht van onze oude scheepsvormen is dat het geen eenheidsworsten zijn, maar dat iedere bouwer, iedere ontwerper en opdrachtgever er iets eighen in brengt.

De vier "beroemde" 15-meter jachtaken

Gebr. de Boer in Lemmer bouwde in de jaren 1912-1915 vier "Pleziervaartuigen model Lemmerjacht" van ongeveer vijftien meter lang. De eerste aak die te water werd gelaten was de *Wulp* en een maand later volgde de *Salamander*. Daarna kwamen nog *Thistle* en als vierde *De Onrust*. Over deze vier aken is veel geschreven (de laatste bijdrage was Joost Geise in SdZ 2017.2). Van drie is tot op de dag van vandaag bekend waar ze varen, van de vierde, de *Thistle* weten we dat helaas niet. Volgens de laatste bekende informatie zou de aak in 1988 in Florida te koop zijn aangeboden. Mogelijk bestaat ze dus ook nog! De drie andere zusterschepen voeren in 1990 voor het laatst samen bij de Vlootshow tijdens SAIL Amsterdam. Voor het eerst sinds 60 jaar.

De W.H. de Vosprijs

De Lemsteraak *De Onrust* is voor velen de bekendste van de vier aken, vooral omdat de naam elk jaar valt binnen de SSRP. In 1957 werd een zilveren model van de Lemsteraak *De Onrust* als jaarlijkse wisselprijs aangeboden door de erven van de opdrachtgever W.H. de Vos, die ruim veertig jaar eigenaar was geweest van het schip. Zoals u op de voorgaande pagina heeft kunnen lezen is de prijs in 2020 uitgereikt aan de eigenaren van de *Salamander*, die vorig jaar als herboren feestelijk te water werd gelaten.

JAN EISSENS, STAMBOEKBEHEER
STAMBOEK@SSRP.NL
WWW.SSRP.NL

SSRP

De Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten (SSRP) is opgericht in 1955. De SSRP maakt samen met andere behoudsorganisaties deel uit van de Federatie Varende Erfgoed Nederland (FVEN), gesprekspartner van de overheid.
Administratie: Rita Eissens - van Goor.
Stamboekbeheer: Jan Eissens.
Tel. 050-4094094
E-mail: administratie@ssrp.nl

De pioniersgeest van het Stamboek, deel 6

In het beschrijven van de individuele schepen en scheepstypes ligt een grote kracht van de SSRP. Dat liet de stichting natuurlijk al zien in 1962 met de publicatie van het boek Ronde en Platbodemjachten van Huitema. Na deze eerste publicatie werd de zoektocht naar schepen, het onderzoek en het opmeten van schepen uitgebreid voortgezet.

Tussen 1977 en 1990 verschenen de resultaten van het speurwerk in een reeks artikelen, die gebundeld werden in twee ringbanden, in totaal 465 pagina's tekst + illustraties, de *Stichtingsmonografieën*. Ze werden aan de donateurs toegezonden. Een paar beschreven de geschiedenis van de SSRP, maar de meeste zijn echte monografieën die schepen en hun bouwers en ontwerpers behandelen. In 1982 verscheen nummer 15, *Lemsteraken van visserman tot jacht*, een monografie van Huitema. Hij opent zijn verhaal met de vraag: 'Waar zijn de in de zeiltijd gebouwde vissersmansaken, die nu nog als jacht in Nederland varen?'

Maar hij beperkt zich niet tot de vissermanaken, want er werden vroeger ook aken gebouwd voor andere doeleinden. In de monografie probeert Huitema eerst het woord "aak" te herleiden. Vervolgens beschrijft hij de bouwers en de tijd waarin zij leefden en de nog varende schepen. Op deze monografie kwamen diverse reacties en aanvullingen zodat er later een vervolg kon worden uitgegeven. De monografie werd in 1982 ook in boekvorm uitgegeven.

De aak

Huitema schrijft: 'In feite kun je in het geheel niet spreken van 'de' aak. Met dit woord, dat in ieder geval reeds in de 17e eeuw voorkomt, worden

immers een aantal geheel verschillende scheepstypen aangeduid, en het woord komt in diverse verbanden voor. Nu eens worden er ronde schepen mee aangeduid, dan weer platbodems, vaak zijn het vissersschepen maar ook vrachtschepen, meestal zijn het schepen met een kromme, min of meer gebogen voorsteven, maar ook voor overnaads gebouwde schepen van het schokkermodel werd de naam aak gebruikt. Met andere woorden, het woord aak biedt als zodanig geen enkel houvast als het gaat om een typebeschrijving.'

Wat wij Lemsteraak noemen

Voor 1930 waren er in ieder geval vijf werven, die vissermanaken bouwden. Een aantal daarvan vaart nu nog als jacht. Daarnaast waren er een aantal ontwerpers die aken direct voor de pleziervaart tekenden en werven die ze bouwden. Eén van de vijf werven van visserman- en plezieraken was Gebr. de Boer in Lemmer. De werf begint in 1876 te draaien. Ze bouwden eerst uitsluitend aken in hout, maar vanaf 1899 ook in ijzer. In tegenstelling tot de voorgangers worden deze niet meer op het oog, maar vanaf tekening gebouwd. Vele ijzeren visaken verlaten de jaren daarna de werf.

De schepen hadden zo'n goede naam, dat er door De Boer vanaf 1907 aken ook direct als jacht werden gebouwd. Was de eerste, de *Orion* (ex-*Antje*)